

Sisällys

Lukijalle.....	12
Toimittajat.....	14
Kirjoittajat.....	15

I Johdanto muistisairauksiin

1 Muistisairaudet: käsitteitä ja termejä.....	18
<i>Merja Hallikainen, Anne Koivisto, Susanna Melkas, Anne Portaankorva, Juha Rinne, Ari Rosenvall, Teemu Paajanen</i>	
2 Muistioireet.....	24
<i>Teemu Paajanen, Anne Koivisto</i>	
Muistia ja tiedonkäsittelyä häiritsevät tekijät.....	26
Muistioireet tulisi tunnistaa ja niiden syyt selvittää ja hoitaa.....	28
3 Muistisairauksien epidemiologia.....	31
<i>Anne Koivisto, Johanna Krüger, Eino Solje, Hanna-Maria Roitto</i>	
Muistioireiden vallitsevuus.....	32
Muistisairauksien vallitsevuus.....	32
Muistisairauksien ilmaantuvuus.....	37
Muistisairauksien ennuste.....	38
4 Muistisairaudet ja terveystalous.....	40
<i>Viivi Jetsonen, Janne Martikainen</i>	
Muistisairauksien taloudellisen arvioinnin keskeiset menetelmät ja käsitteet.....	41
Muistisairauksien ehkäisyn ja varhaisen toteamisen taloudellinen merkitys.....	44
Palvelujärjestelmän käyttö ja siitä syntyneet kustannukset muistisairauksissa.....	45
Alzheimerin taudin kohdennetun lääkeshoidon kustannusvaikuttavuus.....	47
Lääkkeettömien hoitojen kustannusvaikuttavuus muistisairauksien hoidossa.....	49

Resurssien riittävyys muistisairauksien hoidossa.....	50
5 Varhaisen taudinmäärityksen merkitys.....	51
<i>Merja Hallikainen, Ari Rosenvall</i>	
Varhaisen taudinmäärityksen aiheet muistisairauksissa.....	52
Muistisairauden etenemisen hidastaminen.....	53
Muistisairauden pitkäaikaishoidon lykkääminen.....	55
6 Muistitoimintojen neurobiologinen tausta.....	57
<i>Heikki Tanila, Timo Saarinen</i>	
Aivojen tiedonkäsittely.....	58
Muistin luokittelu ja neuroanatominen yleiskuva.....	60
Vireystilan säätely.....	61
Tarkkaavuus ja huomion suuntaaminen.....	63
Muistitoimintojen ohjaus.....	64
Työmuistin luonne ja prosessointi eri aivoalueilla.....	64
Pitkäkestoinen muisti.....	65
Muistijälki synapsitasolla.....	68
Neurobiologisen tiedon merkitys muistisairauksien hoidossa.....	71
7 Muistioireiden ja -sairauksien mekanismit ja syyt.....	72
<i>Ari Rosenvall, Teemu Paajanen</i>	
Muistioireiden ja -sairauksien yleiset mekanismit.....	73
Muistioireiden ja -sairauksien yleiset syyryhmät.....	74
Muistipotilaan suorituskykyä toissijaisesti heikentävät tekijät.....	75
8 Muistioireiden taudinmääritys.....	77
<i>Päivi Paavola, Viivi Jetsonen</i>	
Normaali ikääntyminen ja kognitiiviset toiminnot.....	78

Lievä kognitiivinen heikentyminen	80
Muistisairauden taudinmäärittäminen	82
Muistisairauksien erotusdiagnostisia kysymyksiä	82

9 Muistisairauteen liittyvät neuropsykiatriset oireet .....

<i>Risto Vataja, Tiina Talaslahti</i>	
Neuropsykiatristen oireiden esiintyvyys muistisairauksissa	90
Neuropsykiatristen oireiden syyt muistisairauksissa	95

II Etenevät muistisairaudet

10 Alzheimerin taudin patogeneesi ....

<i>Liisa Myllykangas, Mikko Hiltunen, Vesa Kiviniemi, Heikki Tanila</i>	
Alzheimerin taudin aiheuttamat neuropatologiset muutokset	101
Patologisten muutosten eteneminen ...	103
Neuropatologiset diagnostiset kriteerit	105
Alzheimerin tautiin kytkeytyvät geenit	106
Apolipoproteiini E	111
Beeta-amyloidipeptidi	111
Alzheimerin taudin ilmenemiseen myötävaikuttavia tekijöitä	114
Alzheimerin tauti – enemmän kuin aivoamyloidoosi	117

11 Alzheimerin taudin kliininen kuva ja taudinmäärittäminen .....

<i>Anne Koivisto, Merja Hallikainen, Johanna Krüger</i>	
Alzheimerin taudin syyt, vaaratekijät ja taudilta suojaavat tekijät	122
Tyypillisiin vaiheisiin etenevä aivosairaus	122
Alzheimerin taudin aivomuutosten valikoiva alueellinen lisääntyminen ja oirekuva	123

Alzheimerin taudin kliiniset oireet ja löydökset	126
Alzheimerin taudin diagnostiset kriteerit	132
Alzheimerin taudin epätyypilliset oirekuvat	134
Alzheimerin taudin erotusdiagnostiikka	136

12 Aivoverenkiertosairauden muistisairaus .....

<i>Susanna Melkas, Hanna Jokinen</i>	
Aivoverenkiertosairauden muistisairauden etiologia ja kuvantamistutkimukset	140
Aivoverenkiertosairauden muistisairauden vaaratekijät	141
Tiedonkäsittelyn osa-alueiden arviointi aivoverenkierron muistisairaudessa	142
Aivoverenkiertosairauden muistisairauden muut tutkimuslöydökset	142
Aivoverenkiertosairauden muistisairauden kliiniset kriteerit ja esiintyvyys	143
Pienten aivoverisuonten tauti	144
Suurten verisuonten tauti	144
Kriittisen alueen infarktin aiheuttamat tilat	145
Aivoverenvuodon jälkitilat	146
Alzheimerin tauti ja aivoverenkiertosairaus	146
Aivoverenkiertosairauden muistisairauden erotusdiagnostiikka ...	147

13 Pienten aivoverisuonten tauti .....

<i>Susanna Melkas, Hanna Jokinen</i>	
Pienten aivoverisuonten taudin patogeneesi	151
Pienten aivoverisuonten taudin kliininen kuva	153

Pienten aivoverisuonten taudin neuroradiologiset löydökset	154
Pienten aivoverisuonten taudin vaaratekijät	157
Pienten aivoverisuonten taudin ennuste.....	157
Pienten aivoverisuonten taudin hoito ..	158
14 Parkinsonin taudin muistisairaus ja muut ekstrapyramidaalisairaudet ..	160
<i>Mira Karrasch, Ulla Ellfolk, Juha Rinne</i>	
Parkinsonin tauti	162
Monijärjestelmäsarkastuma	165
Etenevä supranukleaarinen halvaus ja kortikobasaalinen rappeuma	166
Huntingtonin tauti.....	166
15 Lewyn kappale -tauti	168
<i>Johanna Krüger, Juha Rinne</i>	
Lewyn kappale -taudin kliininen kuva..	169
Lewyn kappale -taudin diagnoosi ja erotusdiagnoosi	172
Lewyn kappale -taudin hoito	175
16 Otsa-ohimolohkorappeumat	177
<i>Anne Portaankorva, Eino Solje, Johanna Krüger</i>	
Otsalohkodementia	179
Otsa-ohimolohkorappeuman kielelliset muodot.....	183
FTD-plus-oireyhtymät: etenevä supranukleaarinen halvaus (PSP) ja kortikobasaalinen degeneraatio (CBD)	186
Patologiset muutokset otsa-ohimolohkorappeumissa	186
Otsa-ohimolohkorappeumien genetiikka	187
Otsa-ohimolohkorappeumien hoito	188
17 Prionitaudit	189
<i>Auli Verkkoniemi-Ahola, Olli Tynninen</i>	
Prionihypoteesi	190
Ihmisen prionitaudit	190
Prionitautien neuropatologia	194
Prionitautien hoitomahdollisuudet	194
Tartuntariskien hallinta prionitauksissa	194

18 Normaalipaineinen hydrokefalia....	195
<i>Ville Leinonen, Anne Koivisto</i>	
Normaalipaineisen hydrokefalian epidemiologia.....	196
Normaalipaineisen hydrokefalian patofysiologia	196
Normaalipaineisen hydrokefalian oireet ja löydökset	197
Normaalipaineisen hydrokefalian diagnostiset menetelmät	198
Normaalipaineisen hydrokefalian hoito	200
Normaalipaineisen hydrokefalian ennuste.....	200
19 Muistisairauksien genetiikka ja perinnölliset muistisairaudet	202
<i>Anne Portaankorva, Mikko Hiltunen, Minna Pöyhönen</i>	
Alzheimerin tauti.....	203
Otsa-ohimolohkorappeumat.....	204
Nasu-Hakolan tauti	205
CADASIL-tauti	206
Huntingtonin tauti.....	206
FMR1-geeniin assosioituva dementiaoireisto	207
Geenitutkimukset etenevässä muistisairauksissa ja perinnöllisyysneuvonta	207

III Tiedonkäsittelyn oireet muissa sairauksissa ja sairaustiloissa

20 Yleissairaudet	210
<i>Timo Strandberg, Maria Nuotio</i>	
Muistioireita aiheuttavat yleissairaudet	211
Yleissairauksien käytännön merkitys muistisairauksille.....	214
21 Unen ja vireystilan häiriöt	216
<i>Hanna Harno, Miguel Muñoz-Ruiz, Anniina Norrkniivilä, Markku Partinen</i>	

Unen rakenne ja tehtävät.....	217
Unihäiriöt ja tiedonkäsittely.....	218
Uni-valverytmin häiriöt	222
Muistisairaana potilaan uni.....	223
22 Uupumustilat	225
<i>Jyrki Varjonen, Anna-Stina Suhonen-Malm, Teemu Paajanen</i>	
Työelämän haasteet ja aivojen tiedonkäsittely.....	226
Uupumustilojen biologiaa	228
Erilaisia uupumuksena ilmeneviä tiloja	228
Uupumuspotilaan kliininen tutkimus ..	235
Uupuminen ja tiedonkäsittely	236
Persoonallisuus ja uupumuksen alatyypit	237
Uupumustilan hoito ja ennuste.....	237
23 Masennus	239
<i>Risto Vataja, Anniina Palm</i>	
Masennuksen syyt	240
Masennuksen oireet.....	242
Tiedonkäsittelyn ongelmat	242
Masennuksen ja muistisairauksien erotusdiagnoosiikka	243
Masennustilojen hoito	244
24 Akuutti sekavuustila eli delirium... ..	246
<i>Jouko Laurila</i>	
Delirium tautiluokituksissa	248
Deliriumin esiintyvyys ikääntyneillä ...	249
Deliriumin aiheuttajat	249
Deliriumin patofysiologia	251
Deliriumin diagnoosiikka	252
Deliriumin erotusdiagnoosiikka	254
Deliriumin hoito	255
Deliriumin ennaltaehkäisy	257
Deliriumin ennuste	257
25 Skitsofrenia ja myöhään alkavat skitsofrenian kaltaiset psykoosit... ..	259
<i>Tiina Talaslahti</i>	
Varhain alkava skitsofrenia	260
Myöhään alkava skitsofrenian kaltainen psykoosi.....	262

26 Tiedonkäsittelyyn liittyvät oireet neurologisissa sairauksissa	265
Aivovammat	266
<i>Taina Nybo, Susanna Melkas</i>	
Parkinsonin tauti	273
Aneurysmaattinen subaraknoidaalivuoto	273
<i>Timo Koivisto, Marja Äikiä</i>	
Aivokasvaimet	278
<i>Leena Ollila</i>	
Keskushermoston tulehdussairaudet... ..	281
<i>Terttu Heikinheimo, Laura Hokkanen, Erja Poutiainen</i>	
Epilepsia	293
<i>Marja Äikiä, Reetta Kälviäinen</i>	
MS-tauti	299
<i>Päivi Hämäläinen, Juhani Ruutiainen</i>	
Sydänleikkauksen jälkitila.....	302
<i>Lauri Soinne, Marja Hietanen, Risto O. Roine</i>	
Sydämenpysähdysten jälkitila.....	306
<i>Erja Poutiainen, Marjaana Tiainen, Risto O. Roine</i>	
27 Kehitysvammaisuus ja muistisairaudet	312
<i>Maria Arvio</i>	
Kehitysvamma- ja muistisairauskäsitteistä	313
Downin oireyhtymä	315
Kehitysvammaisen henkilön muistisairauden diagnoosiikka.....	317
Muistisairauden hoito	318
28 Lääkkeiden aiheuttamat tiedonkäsittelyn ongelmat.....	320
<i>Risto Vataja</i>	
Lääkkeiden vaikutus muistiin	321
Lääkkeiden aiheuttamien tiedonkäsittelyn ongelmien hoito	323
29 Päihteet ja tiedonkäsittely	325
<i>Risto Vataja, Anniina Palm, Pekka Rapeli</i>	
Alkoholin kulutus	326
Alkoholinkäytön haitat.....	326

Alkoholinkäyttöön liittyvät neurokognitiiviset sairaudet	327
Tiedonkäsittely, huumeet ja lääkkeiden väärinkäyttö	330
Huumeista ja lääkkeistä vieroituksen vaikutus ja korvaushoidon vaikutus	331

IV Muistisairauksien diagnostiikka

30 Muistipotilaan tutkiminen lääkärin vastaanotolla .....

Ari Rosenvall, Päivi Paavola

vastaanotolla	334
Muistipotilaan kliiniset esitiedot	335
Muistipotilaan tiedonkäsittelyn ja persoonallisuuden muutosten arviointi	338
Muistipotilaan toimintakyvyn ja omatoimisuuden arviointi	338
Muistisairauden vaikeusaste	339
Muistipotilaan käyttäytymisen muutokset	339
Muistipotilaan somaattinen status	339

31 Muistisairaahan käyttäytymisen ja psyyken tutkiminen .....

Risto Vataja

Muistisairaahan anamneesi	345
Muistisairaahan ulkonäkö, käytös, olemus ja asenteet	346
Muistisairaahan liikkuminen ja psykomotoriikka	346
Muistisairaahan puhe	347
Muistisairaahan mieliala ja tunnereaktiot	347
Muistisairaahan ajatustoiminta	348
Muistisairaahan havaintotoiminnot	348
Muistisairaahan sairaudentunto ja arvostelukyky	349
Muistisairauksien oiremittarit	349

32 Muistisairauksien laboratoriotutkimukset .....

Eino Solje, Anne Portaankorva

Yleissairauksien ja muistisairauksien vaaratekijöiden tunnistaminen	352
---	-----

Täydentävät laboratoriotutkimukset ...	353
Alzheimerin taudin aivoselkäydinnesteen biomerkkiaineet	354
Muiden neurologisten syiden tarkentavat laboratoriotutkimukset	355
Tulevaisuuden laboratoriodiagnostiikka	356

33 Muistisairauksien kognitiivinen seulonta ja muistikyselyt .....

Tuomo Hänninen, Teemu Paajanen

Kognitiivisilta seulontamenetelmiltä vaadittavat ominaisuudet	359
Kognitiiviset seulontatestit muistisairauksissa	360
Oireiden itsearviointi muistisairausepäilyssä	365
Muistipotilaalle suunnatut kyselyt	366
Läheisten havainnot muistisairausepäilyssä	367
Muistipotilaan läheisille suunnatut kyselyt	368
Seulontatehtävien käyttö muistisairauksissa	371

34 Neuropsykologinen tutkimus muistisairauksissa .....

Marja Hietanen, Hanna Jokinen

Neuropsykologisen tutkimuksen aiheet	374
Neuropsykologinen tutkimus diagnostiikan tukena muistisairauksissa	374
Neuropsykologinen tutkimus hoitointerventiona	375
Neuropsykologisen tutkimuksen sisältö ja kulku	375
Tiedonkäsittelyn toimintojen arviointi muistisairauksissa	379
Tunnereagoinnin, käyttäytymisen ja oiretiedostuksen arviointi muistisairauksissa	384

35 Toimintakyvyn ja muistisairauden vaikeusasteen arvioiminen .....

Ari Rosenvall

Toimintakyvyn ja muistisairauden vaikeusasteen arvioiminen Alzheimerin taudissa.....	388
Toimintakyvyn ja muistisairauden vaikeusasteen arvioiminen muissa etenevissä muistisairauksissa	389
Avuntarpeen arviointi muistisairauksissa.....	389
Muistisairauden vaikeusasteen ja toimintakyvyn arviointiin soveltuvat asteikot.....	390
36 Aivojen kuvantaminen.....	393
<i>Juha Rinne, Ritva Vanninen, Susanna Melkas</i>	
Muistipotilaan aivojen kuvantaminen..	394
Hoidettavien kallonsisäisten sairauksien poissulku muistisairauksissa	397
Kudoskadon arvioiminen muistisairauksissa.....	398
Valkean aineen muutosten arvioiminen muistisairauksissa.....	401
Muistisairauksien tautityyppien kuvantaminen.....	402
Normaalin ikääntymisen aiheuttamat muutokset.....	416
Aivojen toiminnan kuvaukset muistisairauden varhaisdiagnostiikassa	417
37 Kliinis-neurofysiologiset tutkimukset.....	422
<i>Eino Solje, Esa Mervaala</i>	
Elektroenkefalografia rappeuttavissa aivosairauksissa	423
Transkraniaalinen magneettistimulaatio	424
38 Muistisairauksien neuropatologinen tutkimus	427
<i>Liisa Myllykangas, Olli Tynninen</i>	
Neuropatologiset menetelmät.....	428
Neuropatologinen tulkinta	431

V Muistisairauksien hoito

39 Muistisairauksien ennaltaehkäisy .. 436

Miia Kivipelto, Tiia Ngandu

Alzheimerin taudin ehkäisy..... 437

Onko muistisairauksien ja Alzheimerin
taudin ennaltaehkäisy mahdollista? 441

Aivoverenkiertosairauden ehkäisy 444

Muistisairauksien riskin arviointi..... 444

40 Muistisairauslääkkeet ja niiden

käyttö..... 446

*Juha Rinne, Anne Koivisto, Eino Solje,
Ari Rosenvall*

Asetyylkoliiniesteraasin estäjät..... 447

NMDA-antagonismi .....
 449 |

Muistisairauslääkkeiden
farmakologiaa.....
 449 |

Lääkkeiden teho muistisairauksissa.....
 451 |

Muistisairauksien lääkehoidon aloitus,
seuranta ja vasteen arviointi .....
 454 |

Alzheimerin taudin kulkuun vaikuttava
lääkehoito .....
 458 |

Muistisairauslääkkeiden tulevaisuus ...
 459 |

41 Muistisairausiin liittyvien neuropsykiatristen oireiden hoito.. 463

Risto Vataja, Anniina Palm

Neuropsykiatristen oireiden lääkkeetön
hoito .....
 464 |

Muistisairauksien aiheuttamien
neuropsykiatristen oireiden

lievittäminen .....
 468 |

Muistisairauksien lääkehoito .....
 469 |

Muistisairaahan hoitoympäristö .....
 475 |

Muistisairasta hoitavien henkilöiden
koulutus ja ohjaus .....
 476 |

42 Muistisairaana muiden samanaikaisten sairauksien hoito .. 477

Hanna-Maria Roitto, Timo Strandberg

Sydän- ja verisuonisairaudet .....
 479 |

Endokrinologiset sairaudet .....
 480 |

Aliravitsemus ja painon muutokset ....
 480 |

Kuulo ja näkö	481
Tuki- ja liikuntaelinsairaudet	481
Virtsa- ja ulosteinkontinenssi	481
Lääkehoidon kokonaisarviointi	482
43 Muistisairaahan toimintakykyä tukeva hoito ja kuntoutus	484
<i>Tarja Välimäki, Hanna-Maria Roitto, Erja Poutiainen</i>	
Toimintakyky muistisairauksissa	485
Hoito-, kuntoutus- ja palvelusuunnitelma	485
Hoidon ja kuntoutuksen toteutus	487
Muistisairaahan ja läheisen tukeminen	488
Taloudelliset tukitoimet ja sosiaaliturvaetuudet	489
Apuvälineiden hyödyntäminen	490
Oikeudellinen ennakointi ja ennakoiva hoitosuunnitelma	490
44 Muistisairaahan hoidon järjestäminen ja toteutus	492
<i>Annikka Immonen, Ari Rosenvall, Anne Koivisto, Henna Nikumaa</i>	
Muistisairaahan hoidon järjestämisen periaatteet	493
Muistisairaahan palvelupolku	493
Palvelujen tarpeen arviointi	497
Palvelujen järjestäminen	500
Erytistilanteita	502
Kaltoinkohtelu ja hyväksikäyttö ja niihin puuttuminen	503

VI Erityiskysymyksiä

45 Muistisairaahan oikeudellinen toimintakyky	506
<i>Anna Mäki-Petäjä-Leinonen, Kaisa Näkki</i>	
Muistisairaahan oikeudellisen toimintakyvyn määritelmä	507
Muistisairaahan oikeudellisia kelpoisuuksia	508
Vajaakykyisen muistisairaahan asioiden hoito	511

Lääkärinlausunnon merkitys tuomioistuinprosessissa	512
46 Muistisairaahan oikeudellisen toimintakyvyn arviointi hoitavan lääkärin kannalta	516
<i>Kati Juva, Marja Hietanen</i>	
Muistisairaahan itsemääräämisoikeus ja oikeudellinen toimintakyky	517
Muistisairaahan oikeudellisen toimintakyvyn selvittämisen vaiheet ...	517
Muistisairaahan oikeudellisen toimintakyvyn selvittäminen	519
Muistisairaahan hoitopaikan valinta	522
Muistisairaahan hoitotoimista päättäminen ja hoitotestamentti	522
47 Muistisairaahan ajokyky	524
<i>Anne Koivisto, Sari Kukkamaa, Matti Karvonen, Markku Partinen, Minna Löppönen</i>	
Ajoluvat ja onnettomuusriski	525
Muistisairaahan kognitiiviset haasteet suhteessa ajokykyyn	526
Muistisairaahan ajokyvyn arvioiminen	527
Muiden sairauksien vaikutus muistisairaahan ajokykyyn	528
Ajokorttilainsäädäntö ja muistisairaudet	529
Terveysperusteinen ajokyvyn testaus, ajokoe ja ajonäyte	529
Lääkärin ilmoitusvelvollisuus muistisairauksissa	531
48 Muistisairaahan seksuaalisuus	532
<i>Sanna Aavaluoma</i>	
Seksuaalisuus ennen muistisairautta ...	534
Parisuhde, sairaus ja seksuaalisuus	534
Seksuaalisuus muistisairaahan varhaisessa vaiheessa	536
Seksuaalisuus muistisairaahan edetessä	537
Seksuaalisuus kodin ulkopuolisessa hoidossa	540
Seksuaalisuus saattohoidossa	542

49 Työikäisen etenevä muistisairaus... 543

Kati Juva, Teemu Paajanen,

Anne Portaankorva

Työikäisen muistisairauden etiologia... 545

Muistisairauden varhainen

taudinmäärittäminen..... 545

Työikäisen muistisairaahan työ ja

harrastukset 548

Työikäisen muistisairaahan perhe..... 548

Työikäisen muistipotilaan tukeminen .. 549

50 Tautiluokitus ja diagnoosinumerot 552

Kati Juva

Historiallinen tausta ja eri

luokitusjärjestelmät 553

ICD-10-tautiluokitus 554

Kaksoisdiagnoosin ja syykoodin

käyttö 557

Hakemisto..... 558